

SLOVENSKE NOVINE.

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Koušek.

Slovenske novine pridejo vsaki četrtek na svetlo: cena za četrtinko leta 1 gold.; po pošti 1 gol. 10 kr. sz.
Za plačilo se tudi ostanila razglasaja.

Tečaj II.

V Celi 10. veljaka travna 1840.

List 19.

Ne in učinite ravno tako.

Uže v drugo leto nam svita zarja ustavnosti svobode, ino vendar se nam po njej daje pravice tako malo ino kesno udeleževajo, da bi človeka, ako bi pravice postavili: „vse ima svoj čas „jino“ drevo, ktero ima kedaj na dolgo sad nositi, mora popred na vsu krajce debelo korenje ino tude tenko biče pogostiti, ter v deblo ino vejali do dobrega poročiti“ si v čilo ne vzeli, pač groza bila naravnost, ki se le vedno naše narodno nebo zasleduje. Vem svetleje ino veseleje se pak vidi, če se gde kakor prijano megetoča zvezda pokaže, da si istinitost podeljeno ustavo nar ležej ogledamo. Ali k čemu takovega udeležja ino pletenja več, vsaj vsaki domorodcu vidi ino čuti, koliko da v istinitvi ustavnih pravice napredujemo? — Rajši na ravnost tako svezilo xvečo, ktera nas v našem čelanjju ino spenjju nekoliko pokrepčaj in utoli, poznamo: Bodi nam Slovencem veseli glas, svetleči, da se naša domača beseda prav čedna v uredstvo vjeza. Neko neznanu veseleje me niti, spaviti, da si poglavar Marharikoga čkruja, preč g. Kider, rojen Nemce, ako skerimo prizadevje, se Slovenecel naučiti in uredništvo pri vsaki priliki reče vskazuje: „Moja gospoda: čas je nanesel in farečna je carjeva volja, da Slovencel dobro usrejo ali pak se nančimo, ako možno med Slovenci uredovati: mene poudeljuje, tude jaz se Slovenci učim.“ Gosp. poglavar pak se tude res rad, kedar le more, po Slovenskem menji, ino je v tem voljo poudel, da je pri neki znani priloznosti s Slovenskega učitelja Slovenskimi npraviči po vsakterih rečeh v nemale strahu spravil. Glava ino naša hvala bodi zato tuje poudeljena gospodi — ino on sam v jasen izgled ino možen podbodek vrednikom in učiteljem. —

Tole od drugod poizvedam, kako se nekitero urednikov, rojenih Nemcev, jako čestito upine ino upira, se naši naučiti, dokler se pre jih nekoliko, pak rojenih Slo-

vencev rajši, kakor da bi se v Slovensini le pisati navadili, med Nemce v službe poj. Pač le učivica je pravo učilišče t. j. kraj učnja: ali presnovno učiva — keda li jo učnkamo? — Pri nas veselo hrumi po gorah ino dolinah, da naš novoizvoljeni Sekovski knezovladika Slovački smi — naša čast ino ljubezen mu nasproti hiti. Bodi ga večni Bog zahvaljeje, da bo res: „Moje ovce bodo moj glas slišale.“ — sov.

Pravična prošnja.

V naj imenitnejši dobi Slovencev, kadar je veljalo njih dostojnost za svobodo pokazati, kadar je veljalo celi Evropi pokazati, da še živi narod slovenski, katerega so že stari krivični pisatelji tajiti počeli; ste se rodile Slovenske Novine! ino v vsaj močjo za izbojenje slovenskega duha, za blagor slovenskega naroda potegnale. Vedno ste gledale na pravi cilj sloveški, — na oslikanje razuma ino serca, ter na tej skali časno ino večno srečo Slovencev zidale. Posobno pa ste se trudile za politično življenje Slovencev, k čemu so vas njih okolnosti ino harno položjenje proti čim naradom poudelrale. Vendar bodimo pravični, pa čudo vsajgt oslikanja ali izobraženja, na učitelje ino učivce, se je premalo gledalo.

Vsi rodoljubi so se misli, da imajo naj večjo ino naj prvo dolžnost učitelji, narodnost zbuditi, Slovensino v učivne vprejeti ino v vsem po naj novejših izkustvih ino naučevah se ravnanji.

Gola resnica, prav imajo v rodoljubi, dobro so zvedeli vir narodnega izobrazenja; vidi se tudi, da njica je mar za blagor svojega naroda. Ali po pameti stvarni rodoljubi kdor boče kaj imenitnega, koristnega izpeljati, mora tudi potrebuje sredstva, potrebuje pripomočke upotrebiti, ino vse zine najprij v dasego svojega (cilja) nasena. Učitelji pri naj boljšoj volji ne morejo občaj ležji znanvoljiti, kakaj njih usrečno, protinaravno iz-

srečnih mirnih časih serčni lovec divje kozo (gansc) strela, in mu ni mar, če ravno njegovo življenje ni zvestejše od kaple na veji; tam v slovenskih brbih, kjer so doma tako verli nepopačeni mož!

Vam, mladenič! ki svoje življenje toljkokrat v nevarnost postavili smereko iz hudih golzodov na vodo spraviti; da v Semnu alj Dolgrad plavajo, Vam veljajo moje besede! Čujte glas postave, kter Vas kliče v brambo domovine, — ne ohmadežovajte skor beječljivost slavo in čast, kter si je naš junaški regiment Kinsky na kervavemu bojišu zadobil.

Pomislite, kako krivično je, da morajo druge komisije, ktere brez odlaganja svojo dolžnost spolnijo in novice (rekrute) dajo, zavolj Vaše boječljivosti veliko več sinov verlim in poštenim očetam odvzeti, da se spolnijo tiste verste, v ktero bi Vi po božji in človeški pravici stopiti iseli. Pomislite, da hočete mož postati, in da mož brez serčnosti in ljubezni do Cesarja in domovine nič ne velja; ja da je zasranovanja in zaničovanje vreden. Pomislite da ste nehvaležni proti svojemu Cesarju, ki vas je svobodno može storil; — pomislite, da če dans alj jutro junaški regiment Kinsky nazaj pride, in hrabri mladenič svojim očetam, bratom sestram in prijateljem prepovedalji bodo od junaških bojov, ktere so iseli zoper sovražnike cesarstva, — da se bote tačas od sravnote poskriti morali, ker ste se hranili zoper sovražnika puško poprijeti, z ktero ste doma toljkokrat vstrelili orla, ki je visoko v zraku nad vami plaval, alj pa divjo kozo, ki prosto po starih skalah skače. Pomislite da mora očeta sram biti svojega boječnega sina, in sestro svojega mehkužnega brata!

Poslušajte me, fastje! Ako imate v svojih žilah le kaplico prave slovenske kervi, tedaj stopite pod slavno bandero domačega regimenta; ne perpusiti, da bi se siliti morali, in spoznajte, kaj da je čast! In Ve slovenske deklice, zaničovajte, ako se v vaših persih pravo slovensko serce giblje, zaničovajte mladenca, ki se trese pred častilivo vojaško sukno, v ti dobi, v kteri tavžent Slovincov z radostjo svojo kri za domovino prehlja; obrnite se proč od takih boječljivcev, in hranite tistim svojo ljubezen, ki hodo iz vojske prišli ovenčani s slavo, čestiti od vsih, pohvaleni od Cesarja in svojih generalov, da si v sladki domovini počijejo od svojega terpenja in srečni postaneja. — Ti so vaše ljubezni vredni.

In Vi očeti, sunite iz svoje liše boječljivoga sina, da vašim sivim lasam, ktere so v poštenosti dozoreli, ne bude sramote delat, vkazite mu serce in ubo odpreti, da bude zaslišal vpitje domovine, ktera ga na pomoč kliče.

V Celi I. velki-travaa 1849.

Gruzig.

Razlaganje derzavljanskih postav v Lublani.

Osemnajst dni pred veliko nočjo je začel naš slavni gospod Mažgon v hravnici slovenskiga drahtva *splošne derzavljanske postave* v slovenskimi razlagati. Zavolj različnih napatij se to ni moglo poprej zgoditi. Uk, po kterim je 26 nočevov hrepenclo, je začel gospod Mažgon s krasnim nagovorom, ki ta okrajšan sledi:

— „Kdo ne previdi, koliko koristi, koliko lepiga sadu mora to naše početje za naš jezik sploh ino za razsvoto domačiga pravdoslovstva, obroditi? Vi sami veste, koliko nasprotnikov, koliko znanih ino skritih sovražnikov de šteje ravntje naše narodnosti ino našiga jezika. Vradniki se močno zoperstavljajo vpeljauji slovenskiga jezika v sodnaje, rekoči, de ta jezik še ni opiljen ino nepravren za vradne opravila. Mi jim moramo tedaj skazati, de ti njihovi vgovori nimajo podstave, de naš jezik, ako se ravno do sedaj v sodniji ni rabil, je že dan danušaji zadosti omikav, in na vsaki način tako ravntica, de se za sleherni pravni zapopadek lahko udijva beseda iz domače korenine izpelje. — Le tako homočasana zopernike prepričali, de je njih terdenje prazno. — Nadalje, v novi ustavi je izrečeno, de ho sodniška obravnava pravilama javna ino ustna. Če ho pa obravnava javna ino ustna, ho morala biti v deželnim jeziku, drugači bi bila sama na sobi nesposmetna ino bi svojiga namena nikakor ne dosegla. Če je pa gotovo, de ho v kratkim javno — ustna obravnava vpeljauja, je treba, de se za njo za časa pripravljamo, de homo zamogli časa primerjenima terjanja ino sodniškemu stanu veljavnost ino čislanje pridobiti, brez katerih v novi obliki njegoviga imenitniga poklica nič koristniga doperastiti ne more.“

„Dragi prijatli! jaz sim prepričan, de se povrdiga naše narodnosti, napredovanje v zasnanjih ino vednostih gleda na naš jezik ino sploh oživljeuje narodniga zavestja le od mladosti pričakovati zamore, ktera se ni z zastaranima oblikama dozvolajiga neuskikiga opravilstva prevč soznanjena. Le od nje se sme čista, brezseščna ljubezen, gorečnost in nadušenje za nove naprave upati. Nje je tedaj pripravljeno omikani jezik iz učilca v pisarico, v življenje, med ljudstvo popolnoma presuditi ino tako narodk pravimo živetje obhoditi in izgojiti.“

„Gotovo danušaji dno ho imenitno v zgodovini naše dežele, 27 njim starina prvo stopajo k prihodaji politički odrasčenosti in k zavestju narodnosti naše. Iz serca vas tedaj s tega kraja pozdravim in prosim, de se v vsa ljubeznajjo, z vsa vdanostjo z mano vred trudite.“

Slava, slava! začelo v glasnem glasam po končanem nagovoru učenci in drugi poslušavci. Slehernima se se občutki serca in spoznanja visoke pozornosti tega trenutja na obrzo brali. Zares imenitno ho ta dan

(20. snéce 1849) za Slovence še v poznih poznih éasih! Popisati pa éutleje ki so se v mojim sercu obudili, ko sim zaslišal državljanske zakone v maternim jeziku razlagati, mi ni dano. Zastonj ísem izrazov. Le tisti ne more umeti, kateri je bil z enakimi éutleji nadušen. Nehotani so mi solze v oči stopile misljoéim, kako dolgo de se je ljudstva ponaravna pravila kratila, postave in vradne spise v svojim jeziku dobiti! Misel, de se to že zdaj godi, in de vresniéenje te pravde (pravice) nar več tisti zavirajo, ki zavoljo ljudstva po sodnicah in drugih vradih sedijo — ta misel mi je hotla serce raznesti.

Ozir na nadepolne mladenéce pa mi tamo oko kot soléni žar éerno noé zopet razjasni. Zakaj upati je, de bo tisto drevo obilo in dober sad nosilo, ki se že v mladosti dobro obdeluje. Z nerodovitim, starim drevesom boš malo opravil. Slovenski mladenéci! Vi ste mlado dreveje, ki se mu po naravi skerbno streže, ki se primerjeno, dobro obdeluje. — Ne dvonim tedaj, de bodete stilo in dober sad redili. In toraj se mi je serce vmirilo, tamo oko razjasnilo. —

Gosp. Mošgon úi razen nedelje in éeterika popoldne vsaki dan po dve uri. Redni in izredni poslušavci ga stoliko pažljivostjo poslušajo, de učenci vsijih šol serce nobenega učenika tako. Ker je gosp. Mošgon prvi prestavljavec državljanskih postav se je v rabi novih slovenskih izrazov že tako izuril, de mu teé beseda gladko kot med. — Če se pomisli, koliko ima g. Mošgon kakor vradnik e. k. mestne in deželne sodnice opravil, in de brez izlahkotnja v téh opravilih državljanske postave prestavlja in jih poveh vsak dan po dve uri iz gole lja brez ni do domovne razlaga; zasluži óceno s posebno pohvalo ómenove in njegovo ime zlatimi éerkami ponesze Klone v domačo zgodovino zapisano bit. —

De se že tudi strahovavne postavne razlagajo, je samo to krivo, de je g. Lehman pomagavni vradnik (Aushulfsbeamer) in tako silno potreben, de mu njegova vradnja éasa za pripravlanje in razlaganje ne more dovoliti. Slovensko društvo je zastran tega do ministerstva pisalo. Kakor smo zvedili se ne more ministerstvo óka z ministerstvom denarstva tudi zastran plačila poravnati.

(Stor.)

Nov éasopis.

V Terstu izhaja meseéni éasopis pod naslovom:

«Slovenski Rodoljub.»

Vvod tega éasopisa se tako glasi:

Našim braveam.

„Pod na éelo postavljencim napisam bo tedaj zanaprej naš éasopis énkrate na

mesece izhajali, in ga našim družbenikom, in sicer vynnijnim za zdaj po dva isisa, razdeliti. Glavne vodila tega éasopisa smo v našim dokazu vrvanja in delavnosti slavyanskiga društva od svojiga zaéetka do sadniga Pebruarja 1849, kateri za prvi list éasopisa velja, izrekli. Teh vodilov se bomo nepremakljivo dréžli, ter priadevali si, s vvolivnim ali poduèivnim sastavki dah narodnosti in rodoljuba Slavjanov jadranskiga primorja obuditi in razdruéiti, našim slavyanskim bratam mnoge potrebe naroda razodeti, jih v svojih ustavnih pravich poduèiti, opominjati jih na éni strani pred narodskodljivim nakljéham protivnikov, na drugi strani pa zbujati in spodbudati jih, de vse, kar po ustavnih pravich naroda gre, kakor vpetanje slavyanskiga jezika v ljudskih učilnicah itd., pogumno in terdoseréno po potih postave od derjavne vlade in deéelskiga poglavarstva terjajo. Éasopise, kateri si le prizadevajo glave ljudstva o prenapetih politiskih mislih razbeliti, razpertije in zmešajave podplikavati, visoke, éasi in hvale vredne, v mirno in sreéno izpeljevanje naše revolucije narodo in nevtrudljivo deljavne uradnike vladarstva v podobah in spisih ócerniti in ósmuljati — take éasopise posvecitati se bomo vselej z ostudam ógibali.

Ker se napredovanje ljudstva v izobraženosti in ómianosti nar več od poduèenja mladosti peréakuje, in ker se materjalniga blagostanja brez britniga na naravoslovské vednosti ópertiga kmetovanja in obrtnijstva nadjeti ne zamore, bomo tudi o téh zadevah razne poduèivne sastavke v naš éasopis vzeli, za katere pa, ali tudi le za same naéerice v tih predmetih, se posebno gospodam dukovnikom, učiteljam in britnim zvedencim zemljolastnikam perporočimo.“

Smešnica in resnica.

(Dalje in konec.)

Koroški poslanec: Aj pa še pravite? preveé je, da pisete groš, in ne roš vi.

Beli Krajujec: Moji predragi! úikar vavopisa ne viéite tega; Meni se vidi, de govor je tak naš, kakor pisanje.

(Nekaj posmeha, in glas: sláste?)

Idrijski poslanec: Kok vaš govor je prav, ki ne prajite: hodim po vadi?

Piéčan: Jest sim misli énake, kot rekeli je Senški poslanec:

Saj se na Pivki drugat, govori ne, kot piše — — — (sm.)

En glas iz terice: Kaj nas úici postej in Hrvatje se budo učili?

Predsednik: Naj se pusti vsakiterim svoj predmet razluéiti.

Piéčan: Reéi sim hotel: pri nas govori se, kot piše se v knjigih.

Vonder pristavim še naj, de Hrvatje in éián naj éast bo.

Úiste Slovenske kerri je Hrvat, z njim Beli je Krajujec.

Bolje, kot pa je drugoj, kjer Nemec prišel je k Slovencu.

Čič pa otrok je Japodov nekdanjih, je Staroslovenec.

(Veči hej se vadiguje.)

Štajerski poslanec: Jaz pa ne vem še, zakaj da ne lepega, dobrega hite.

Tovinski poslanec: Anika volda inasa ha, ki piše ne: hori na hori.

(Čepetajo z nogami.)

En glas iz sredice: Čujte, v razperti je kdo pravopis da oktroajiran.

Drugi glas iz levice: Tistiga polniga kljuk pravopisa Horvaskiga več ne!

(Hrum in glasovi od vseh strani kritični, predsednik zvonci.)

Drugi glas iz sredice: Bolje tedaj, ostanimo per zdanjim, namost pravipis nov.

(Zopet le še večji hrum in vpitje.)

Predsednik (zvonci močno.)

Zbor razpušen do drugod je, edivosti dase ne storim več.

(Poslanci grede prepirajo se na vse strani.)

Podlipaki.

Zerkalo lepih djanj.

Dva uboga ranjena vojaka nekiga pušige regimenta gresta pred nekimi dnevi ob bergljih po kapucinarskim prostoru v Lublani, ko je pri samah v šolo zvonilo. Več deklic je šlo memo nju ravno v šolo. Ena izmed njih, po kmetiško obična gre k enimu vojakov in mu polta krajcar, ki ga je deklica menda dobila, de bi si kruhka kupila. To viditi, so drugo deklice od veselja nad tako milosrčno tovaršico v roke ploskale in jo očitno hvalile. Hvaležnima vojaku pa so se solze hvalečnosti in gobjenosti v očeh svetile. — Blagor starišem tuciga otroka!

Svajcarji so bili iz rimske službe izpušeni in nekaj njih jih pride v Parmo. Revšina je iz njih gledala. Prosili so Lahe, tiste junake, kateri so hotli pretečno leto ves svet na drugo kopito nabiti, in za ktero so ravno ti hrabri Svajcarji svojo kri prelivali, — jih v svoje hiše vzeti in jim kaj pomagati. Pa kaj store ti junaki? Duri in okna so pred njimi zaperali in jih dalje gonili. To viditi, nek cesarski korporal Svajcarje pokliče in jih pelje v veliko stražnico. Ko stotnik na veliko stražo pride, mu povejo, de imajo uboge Svajcarje, katerih Lahe niso hotli poznati. K njim gre in jih na pričnah vzgledavši jim reče: „Ne, ne prijati! Hrahim trudima Svajcarjem se ne spodobi na terdih pričnah ležati. Dosti imamo še v kornari dobrih postelj! — Ukaze jih tje peljati in jim postreči!“ (Prav. Slov.)

Laška dežela,

iz Milana zveemo, da so pogodbe zavolj vstanovljenja mira med Avstrianom in

Piemontezam že enčas terpele; pa naenkrat je zapustil Piemontezki pooblastenec Milano, ker se mu prevēč zdi tolko Avstrianom v denarjah plačati, kolkor terjajo, namre 225 milionov frankov; popreden je odšel, je rekel, da je iz njegova vlada zastran tega Francoze in Anglianc prosila, naj bi jim pomagali, da bi ne bilo treba tolko plačati, kar jim je ne mogoče. Naši so jih že tudi nagovarjali, de bi naj jim namest denarjev njih lepe barke prepustili, pa le mislijo, de se bodo Avstriani dali ončhčati. Posebno zdaj nečejo od plačanja govoriti, ker slišijo de so Ogr na enih krajih naše pregnali.

Na Toskanskim že kličejo svojiga nadvojvoda nazaj, zakaj zdaj so že siti častite republike, v kateri so hudobnezi ropali, kradli, topli, ubijali ino klali, kolkor se jim je potubilo.

Vpati je da se bodo na Rimskim obogimu zapelanimu ljudstvu tudi oči odperle, ktere so že tolko storjene krivice ino hudobije mirno gledale Francozi že 14000 vojakam jadrajo proti popezovim sovražnikami in Avstriani niso dalje od Rimskih mej, če jih še niso prestopili.

V Siciliji premagaje več del kraljeva armada.

Uradno zastran vejske na Ogerskim.

Pust na Ogerskim se je v poslednih mesencih tako razširal, ino v svojima zdajšnema obstoju kaže tak očitno značaj zjedinenih moči evropske stranke, ktera boče vse prevreči, da je vsch derjav občinski korist avstriansko vlado v boju zoper razves vsega drvišniga reda podpirati.

Zavolj važnih varokov je vlada Njih Veličanstva, Cesarja, primorana za orožnima pomoč Njih Veličanstvo Ruskega Cesarja nagovoriti, ktero je Ruski Cesar blagovoljno tro ino popolnoma zagotovil. Vse pogodbē, ktere so bile pogovorjene, so se že začele izpeljavati.

Dunaj,

Pismo 28. p. m. prajzovske vlade na svojga pooblastenca per provizorni centralni oblasti pove, de kralj noče nemške cesarske krone, ktero so mu Frankobrodčani ponudili.

V moji bukvarnici se dohijo:

Novo videne na Avstriansko Cesarstvo.

J. K. Jeretin,
tiskar v Celci.